

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻ ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԸ

ՆԱԽԱՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Հայկական տպագրության հիմնադրման 500-ամյակի առիթով 2009 թվականի օգոստոսի 25-27-ը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում տեղի ունեցավ հայկական գրադարանների միջազգային առաջին համագումարը Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օրհնությամբ: Առաջին համաժողովին մասնակցեցին նաև ՀՀ մշակույթի նախարար Հասմիկ Պողոսյանը և ՀՀ սփյուռքի նախարար Հրանուշ Հակոբյանը:

Մայր Աթոռի և ԱՄՆ Հայոց Արևելյան թեմի «Գրիգոր և Կլարա Զոհրապ» տեղեկատվական կենտրոնի նախաձեռնությամբ հրավիրված համաժողովին մասնակցում էին - Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի «Գարեգին Ա.» Հայագիտական-Աստվածաբանական կենտրոնի, Երևանի Սուրբ Մաշտոցի անվան Մատենադարանի, Հայաստանի ազգային գրադարանի, Հայաստանի ազգային արխիվի, ՀՀ ԳԱԱ-ի հիմնարար գրադարանի, ԵՊՀ-ի գրադարանի, Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի գիտական գրադարանի, Հայաստանի Ամերիկյան համալսարանի գրադարանի, Եղիշե Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարանի հայագիտական գրադարանի, Ավետիք Իսահակյանի անվան կենտրոնական գրադարանի, Հանրապետական գիտաբժշկական գրադարանի, Հայաստանի Խնկո-Ապոլո անվան ազգային մանկական գրադարանի, Հայաստանի ազգային գրապալատի, Երաժշտագիտական գրադարանի, - Հայաստանի մարզային գրադարանների, ՀՀ-ում ԱՄՆ-ի դեսպանատան գրադարանի, Մշակութային արժեքների պահպանության գործակալության աշխատակիցներ, ինչպես նաև ներկայացուցիչներ Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսությունից, Երուսաղեմի Հայոց պատրիարքությունից, Կ. Պոլսի Հայոց պատրիարքությունից, Զմմառի Հայ Կաթողիկե Արժիվյան միաբանությունից, Վենետիկի Մխիթարյան միաբանությունից, Վիեննայի Մխիթարյան միաբանությունից, Հարվարդի համալսարանից (Widener Library Middle East Division), Միչիգանի համալսարանից (ԱՄՆ), Կալիֆորնիայի համալսարանից (ԱՄՆ, Ֆրեզնո), ՀԲԸՄ Նուբարյան գրադարանից (Ֆրանսիա, Փարիզ), Բրիտանական գրադարանից (Մեծ Բրիտանիա), «Գրիգոր և Կլարա Զոհրապ» տեղեկատվական կենտրոնից (ԱՄՆ), Ամերիկայի Հայկական գրադարանից և թանգարանից (ԱՄՆ), Հայկական հետազոտությունների ազգային ընկերակցությունից (ԱՄՆ), Ֆրանսիայի Ազգային գրա-

դարանից, Հայկական մշակութային միությունից (ԱՄՆ), Ռուսաստանի Ազգային գրադարանից և Ս. Ներսես Ճեմարանից (ԱՄՆ):

Եռօրյա քննարկումների ընթացքում լավեցին մասնակից գրադարանների ու հաստատությունների հաղորդումները և թեմատիկ զեկուցումները: Քննարկվեց հարցերի լայն շրջանակ՝ տեղեկատվության և նյութերի փոխանակության, գրադարանների հավաքածուների էլեկտրոնային քարտազման, թվայնացման և պահպանման, Հայաստանի գրադարանների ներկա վիճակի, հայագիտական գրադարանների միջև համագործակցության վերաբերյալ և այլ հիմնախնդիրներ:

2012 թվականի հոկտեմբերի 5-7-ը կայացավ հայկական գրադարանների միջազգային երկրորդ համաժողովը, լիագումար նիստերի և քննարկումների ընթացքում վեր հանվեցին գրքափոխանակության կազմակերպման խնդիրները հայագիտական հաստատությունների և գրադարանների միջև, հայ հնատիպ գրքի, հայ պարբերական մամուլի երկարաժամկետ պահպանության հարցերը, այդ հավաքածուների թվայնացման և համացանցում դրանք հասանելի դարձնելու անհրաժեշտությունը: Քննարկման առանձին թեմա դարձավ «լքյալ գրադարանների» հարցը:

Համաժողովի նյութերը և համաժողովի բանաձևը հասանելի են <http://www.flib.sci.am/arm/archive/image/conf.html> հասցեից:

2014 թվականի հոկտեմբերի 6-7-ը կայացավ հայկական գրադարանների միջազգային երրորդ համաժողովը. նյութերը և համաժողովի բանաձևը հասանելի են <http://www.flib.sci.am/arm/archive/image/conf.html> հասցեից:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հայկական գրադարանների միջազգային համաժողովի մշտական կազմակերպիչներն են Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը՝ ի դեմս «Վաչե և Թամար Մանուկյան» Մատենադարանի և ՀՀ Մշակույթի նախարարությունը՝ ի դեմս Հայաստանի ազգային գրադարանի:

Համաժողովի մասնակիցներն են Հայաստանի գրադարանային և տեղեկատվական գիտությունների մասնագետները, գործնական աշխատանքի փորձ ունեցող գրադարանավարները, հայագետները, գրադարանային գործի կազմակերպիչները, արտերկրի գրադարաններում աշխատող հայ մասնագետները, հայ եկեղեցիներին կից գործող գրադարանների, դպրատների ներկայացուցիչները, հոգևորականները:

Համաժողովի նշանաբանն է «Անցյալի պահպանություն հանուն ապագայի»:

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Համաժողովի **առաքելությունն է** հայագիտական կենտրոնների միջև գրաքափոխանակության կազմակերպման գործին աջակցելը, աշխարհով մեկ սփռված հայագիտական կենտրոններին օգնելը՝ համակարգելու իրենց ուժերը հայկական տպագիր ժառանգության հայտնաբերման, հաշվառման և գրացուցակավորման գործում, այդ ժառանգության հանրայնացման ու երկարաժամկետ պահպանության ուղղությամբ շարունակաբար հոգ տանելը:

Համաժողովի **նպատակն է** գրադարանային գործի առաջընթացն ապահովելու, ժամանակակից մարտահրավերների պայմաններում գրադարանների աշխատանքն առավել արդյունավետ դարձնելու խնդրով մեկ սեղանի շուրջ հավաքվելը և աշխարհասփյուռ հայ տպագիր ժառանգության անխաթար պահպանության և այն գալիք սերունդներին հանձնելու շուրջ համատեղ որոշումներ կայացնելը:

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ԵՆ

ա. կազմակերպել և անցկացնել քննարկումներ հայագիտական կենտրոնների և գրադարանների միջև գրաքափոխանակության կազմակերպման հարցերի շուրջ,

բ. աջակցել հայագիտական հավաքածուների երկարաժամկետ պահպանության խնդիրների լուծմանը,

գ. աշխարհի տարբեր վայրերում քարոզչական գործունեություն ծավալել՝ ներկայացնելով հայ գրքի անցած ուղին, հայկական գրատպության պատմությունը և արդի վիճակը,

դ. հետազոտել արտերկրի գրադարաններում պահվող հայ տպագիր նյութերի քարտառանները և նոր նյութերի հայտնաբերման մասին տեղյակ պահել Հայաստանի ազգային գրադարանին,

ե. խթանել հայ գրադարանավարների մասնակցությունը թվայնացման տարաբնույթ աշխատանքներին,

զ. ներգրավել երիտասարդներին՝ հայ ժողովրդի դարերով ստեղծած տպագիր ժառանգության արժևորման, պահպանության և տարածման գործընթացներին,

է. աջակցել միջազգային գրադարանագիտական կազմակերպությունների հետ համագործակցությանը:

ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ ԵՒ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՎԱՅՐԸ

Հայկական գրադարանների միջազգային համաժողովը հրավիրվում է երկամյա պարբերականությամբ՝ Գրադարանավարի օրը (հոկտեմբերի 7) կամ Սրբոց Թարգմանչաց տոնին (հոկտեմբերի երկրորդ շաբաթ օրը):

Համաժողովի տևողությունն է երկու օր: Առաջին օրվա քննարկումները կայանում են Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մատենադարանում, իսկ երկրորդ օրվա քննարկումները՝ Հայաստանի ազգային գրադարանում: Համաժողովը ընտրում է գործադիր մարմին, որի հիմնական գործառույթը ընթացիկ հարցերի լուծումն է: Գործադիր մարմինն ընտրվում է երկու տարի ժամկետով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՉՈՐՐՈՐԴ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Հայկական գրադարանների միջազգային չորրորդ համաժողովը կայացավ 2016 թ. հոկտեմբերի 17-19-ը Մայր Աթոռում (ք. Վաղարշապատ) և Հայաստանի ազգային գրադարանում (Երևան):

Համաժողովը նվիրված էր հայերեն Աստվածաշնչի առաջին տպագրության 350-ամյակին: Համաժողովի օրերի տեղափոխությունը պայմանավորված էր հայերեն Աստվածաշնչի առաջին տպագրության 350-ամյակին նվիրված և հոկտեմբերի առաջին տասնօրյակի ընթացքում անցկացվող գիտաժողովներով:

Համաժողովն արձանագրեց այն նոր ձեռքբերումները, որոնք տեղի են ունեցել հայկական գրադարանների երրորդ համաժողովից հետո: Արձանագրեց, որ մատենագիտական շտեմարանների ձևավորման և գրադարանային հավաքածուների թվայնացման ուղղությամբ կատարվել են նշանակալի աշխատանքներ: Ձևավորվել են.

ա. «Հայ գիրք» շտեմարանը:

բ. Հայաստանի գրադարանների համահավաք էլեկտրոնային գրացուցակը:

գ. Հայագիտական հետազոտությունների գիտատեղեկատվական հանգույցը:

դ. «Հայ մամուլի համահավաք գրացուցակը»:

Երկօրյա համաժողովի մասնակիցները ձևավորեցին նոր գործադիր մարմին հետևյալ կազմով.

Աճեմյան Բորիս - ՀԲԸՄ Նուբարյան գրադարանի տնօրեն:

Զարգարյան Տիգրան - Հայաստանի ազգային գրադարանի տնօրեն:

Թահմագյան Լալագե - Սպահանի Հայոց Թեմի Սուրբ Ամենափրկիչ Վանքի «Ս. Ներսէս Շնորհալի» գրադարանի գրադարանավարի օգնական:

Հովակիմյան Վահան վարդապետ - Վիեննայի Մխիթարյան միաբանություն:

Ղազարյան Հայկանուշ - Հայաստանի ազգային գրադարանի փոխտնօրեն:

Մինասյան Կարապետ - ՀՀ ԳԱԱ Հիմնարար գիտական գրադարանի տնօրենի պաշտոնակատար:

Ներսեսյան Ներսես ավագ քահանա - Մեծ Բրիտանիայի և Իռլանդիայի Հայոց թեմի հոգևորական:

Պողոսյան Արարատ քահանա - Ս. Էջմիածնի Մատենադարանի տնօրեն:

Սերոբյան Վաղարշակ սարկավագ - Կ. Պոլսի Հայոց Պատրիարքության ներկայացուցիչ:

Մխչյան Սոնյա - Բեյրութի Հայկազեան համալսարանի Պարսումյան և Տերյան հայագիտական գրադարանների տնօրեն:

Տաշյան Տ. Ժիրայր ծ. վրդ. - Փարիզի Ս. Հովհաննես Մկրտչիչ Մայր Եկեղեցու գրադարանի պատասխանատու:

Տեր-Վարդանյան Գևորգ - Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանի Գլխավոր ավանդապահ, Ձեռագրագիտության եւ Մայր ցուցակի բաժնի վարիչ:

Տոնանյան Մովսես վարդապետ - Ջմառոի Փոխյալ Սուրբ Կույսի վանքի Մատենադարանապետ:

Փանոսյան Տիրայր արքեպիսկոպոս - Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսության Մատենադարանապետ:

Քեշիշյան Համագասպ վարդապետ - Վենետիկի Մխիթարյան միաբանության գրադարանապետի օգնական:

Քննարկումների արդյունքում արվեցին առաջարկներ, որոնք արժանացան համաժողովի մասնակիցների հավանությանը: Ստորև ներկայացնում ենք դրանք.

ա. «Հայ գիրքը 1512-1800 թվականներին» գրքի հրատարակությունից հետո անցել է շուրջ 30 տարի: Հայաստանում տեղի են ունեցել սոցիալ-քաղաքական հսկայական փոփոխություններ: Հարկ է վերաիմաստավորել «Հայ գրքի» հնատիպ շրջանի մատենագիտական նկարագրությունների ցանկերը, դրանք մոտեցնել հայ գրքի հնատիպ շրջանի

լեզվամտածողության պահանջներին, ինչպես նաև հարկ է մատենագիտական նկարագրությունները կատարել՝ հիմք ընդունելով նյութի նկարագրության միջազգային ստանդարտը: Ուստի հարկավոր է ձևավորել աշխատանքային խումբ, որը ձեռնամուխ կլինի «Հայ գրքի» հնատիպ շրջանի մատենագիտական նկարագրությունների իրականացման հայեցակարգի ձևավորմանը, ժամանակացույցի կազմմանը, աշխատանքների իրականացման համար պահանջվող ֆինանսական միջոցների հաշվարկմանը և մասնագիտական խմբի անդամներին առաջադրվող պահանջների նկարագրմանը,

բ. հայ գրքի մասնագետների շրջանում սկսել քննարկումներ հայ հնատիպ գրքի հաշվարկման ներկա ժամանակահատվածը, այն է՝ 1512-1800 թթ., փոփոխելու, դարձնելով այն մինչև 1850 թվականը,

գ. համագործակցել «Վիքիմեդիա-Հայաստան» հիմնադրամի հետ, համայնքային գրադարանները դարձնելով հենակետային՝ Վիքիպեդիայի ձևավորման աշխատանքներում,

դ. հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ Հայ Եկեղեցու թեմերում նվիրապետական աթոռներին կից ստեղծված գրադարաններում, գիտական կենտրոններում և մշակութային տներում առկա հավաքածուներում կան բազմաթիվ հնատիպ և վաղ շրջանի գրքեր և մամուլ, որոնք եզակի են, դիմել Հայ Եկեղեցու նվիրապետական աթոռների աթոռակալներին, թեմերի և միաբանությունների առաջնորդներին՝ թվայնացնելու համաշխարհային մշակույթի եզակի նմուշներ հանդիսացող այդ հրատարակությունները, և տրամադրել դրանց թվային պատճենները Հայաստանի ազգային գրադարանին և Ս. Էջմիածնի Մատենադարանին,

ե. կոչ անել Սփյուռքի հայագիտական կենտրոններին՝ տրամադրելու իրենց հայատառ հավաքածուների լրամշակված ցանկերը Հայաստանի ազգային գրադարանին և Ս. Էջմիածնի Մատենադարանին,

է. Սփյուռքի տարբեր գաղթօջախներում առկա և խնամքի ու հաշվառման կարիք ունեցող հավաքածուների մատենագիտական նկարագրությունները իրականացնելու եղանակներ փնտրել՝ օգտագործելով նաև դիվանագիտական ուղիները,

ը. աշխատանքներ տանել Սփյուռքում առկա լքյալ և վտանգված գրադարանային հավաքածուները Հայաստան տեղափոխելու համար,

թ. ստեղծել Հիմնադրամ լքյալ և վտանգված գրադարանների հավաքածուների Հայաստան տեղափոխման համար,

ժ. Հայաստանի ազգային գրադարանի հիմքի վրա կազմակերպել հնգօրյա վերապատրաստման դասընթացներ՝ Սփյուռքի հայագիտական կենտրոնների գրադարանավարների համար, գրադարանավարների ճանապարհաձախսի և կեցության համար դրամական միջոցների առկայության պարագայում: